

Hans Jacob Tengvall (1787–1863)

Hans Jacob Tengvall, född i Malmö 28 juni 1787 och död i samma stad 8 maj 1863, var organist, musik- och sånglärare vid läroverket i Malmö, musikdirektör vid Skånska Infanteriregementet, dirigent och tonsättare. Tengvall var en av sin tids skickligaste valthornister och han komponerade orkester- och kammarmusik, sånger och musik för militärorkester. Ledamot av Kungl. Musikaliska akademien 1830.

Uppväxt och utbildning

Hans Jacob Tengvall var son till stadsmusikanten, musikdirektören och organisten i S:t Petri församling i Malmö, Petter Tengvall (1764–1829) och dennes hustru Maria Ulrika Ahlman (1764–1820). Han fick en grundlig musikutbildning i hemmet och övertog, successivt från början av 1800-talet, faderns tjänster vid stadens läroverk och i S:t Petri församling. Stadsmusikantsysslan avskaffades i Malmö 1811 men detta tycks inte ha inneburit några förändrade arbetsuppgifter för Tengvall. Han fortsatte sin tjänstgöring i S:t Petri kyrka och vid läroverket. Sistnämnda syssla behöll han fram till sin död.

Tengvall var gift första gången med Julia Maria Chevalier (1787–1831) och andra gången med Anna Mariana Jacobina Wilcke (1783–1854). Han fick fyra barn födda 1811–19. Under samma årtionde var han 1815–16 anställd som valthornist vid Kungl. Hovkapellet och fick också då undervisning i musikteori av Per Frigel vid Musikaliska akademiens undervisningsverk. Redan under denna period blev han känd som en mycket god valthornist. I historiken över Kungl. Musikaliska Akademiens första hundra år nämns han bland de få inhemska virtuoser på blåsinstrument som var verksamma i Sverige under perioden 1771–1871.

Tengvall hade genom den musikaliska skolning han fick i föräldrahemmet skaffat sig kunnande på många instrument. I parentationen över honom vid KMA:s årshögtid 1863 nämns utöver skickligheten på valthorn att ”Tengvall kände nästan alla instrumenter och meddelade undervisning på desamma. Han var en af de första som gjorde gitarren känd i södra Sverige; och trumpeteten, på hvilken han äfven var mästare, var ett bland de första instrumenter han lärde sig; dessutom spelade han violin, piano och orgel och var derjemte för skolan en god sånglärare.”(Post & Inrikes Tidningar, nr 298 1863)

Dirigent, organist och musikhjälare i Malmö

Från slutet av 1810-talet var Tengvall åter fullt verksam i Malmö. Sannolikt var det under denna period han fick undervisning av två kända musiker i Köpenhamn: C.E.F. Weyse (1774–1842) och Friedrich Kuhlau (1786–1832).

Tengvall var tillsammans med sin far en av stiftarna till Musikaliska Sällskapet i Malmö och även aktiv som musikanförare inom detta. I denna roll skulle han enligt sällskapets stadgar inrikta sig på ”den musikaliska talentens förkofrande inom Sällskapet”.

Verksamheten i sällskapet pågick från oktober till april. Under denna tid samlades de arbetande medlemmarna till övningssammankomster varje vecka och höll även 5–6 allmänna sammankomster (för sällskapets samtliga medlemmar) med musikframföranden ledda av Tengvall. Sällskapet var verksamt under åren 1825–41.

Under åren 1830–51 var Tengvall vidare musikdirektör vid Södra Skånska Infanteriregementet. 1830 blev han också invald i Kungl. Musikaliska akademien. Han

avled den 8 maj 1863 av lunginflammation. I nämnda parentation hyllas han bland annat för att under 50 år ha anført orkestern i Malmö vid konserter och spektakel vilket talar för att han tog på sig sådana uppdrag från 1810-talet. Han prisas också för att under sitt nära 60-åriga lärarkall ha undervisat flera tusen elever i tonkonsten. Redan under 1800-talets första år verkade han således som lärare i musik och sång.

Verk

Tengvalls verklista speglar hans mångsidighet som musiker. Den omfattar kompositioner som direkt kom till användning i Tengvalls praktik som stadsmusikant, musiklärare vid läroverket, musikanförare i Malmö musiksällskap och musikdirektör vid Södra Skånska Infanteriregementet. Hans verksamhet som organist har däremot inte avsatt några spår. Inte heller har några av de sångskolor som han gav ut under sin livstid återfunnits.

I flera av Tengvalls verk har valthornet en viktig roll vilket bekräftar hans ledande roll på detta instrument. Han försåg vidare militärmusikkåren vid Skånska infanteriregementet med en lång rad marscher, gjorde orkesterarrangemang av kända soldatsånger och komponerade en lång rad polkor, valser med flera danser som var i ropet vid denna tid.

Boel Lindberg © 2016

Verköversikt

Orkesterverk (Tema med variation för horn och orkester m.m.), kammarmusik (3 hornkvintetter m.m.), sånger, verk för militärorkester.

Samlade verk

Förteckningen bygger delvis på arkivförteckningen gällande Tengvallska notsamlingen, Malmö Stadsarkiv. En utförlig förteckning av denna har gjorts av Thomas Olsson.

Orkestermusik

(Samtliga i Tengvallska notsamlingen, Malmö stadsarkiv.)

Arrangerad Harmonie Musik (ur monologen Pygmalion).

Tema med Variationen för horn och orkester.

[Kvintett i F-dur], arrangerad för orkester.

Kammarmusik

(Samtliga i Tengvallska notsamlingen, Malmö stadsarkiv.)

Tema med 5 variationer för horn och stråkkvartett.

2ne Variations pour Cor Principal för horn och stråkkvartett.

3 kvintetter för horn och stråkkvartett.

Trio för horn, violin primo och secundo eller alto.

Romance och Pollonoise, två duos för violin och horn.

Sorgmusik för flöjt och piano. Handskrift, MTB, Stockholm.

Menuetto Componerad af Tengvall. Ms. [1794?]. För 2 mel. Instr. I [Dansbok 9.]
Notae=Bok... s. 32, 33. Handskrift. MTB, Stockholm.

Röst och orkester

Recitativ och aria ur monologen Pygmalion. Handskrift. För sopran, fl, 2 kl, 2 hn, 2 fag, vl. I, vl. II, vla, vc, kb. Nr 123, band W, märkt Anförare Stämman. I Musikaliska sällskapets notsamling, Malmö stadsarkiv. Tr. Stockholm, 1829.

"Bewara Gud vår Kung" [Folksång] för 1 sopran, 3 tenorer, 3 basar och orkester.
Tillägnad Musikaliska sällskapet i Malmö den 29 nov 1831. Tengvallska notsamlingen, Malmö stadsarkiv.

Röst(er) och piano

Recitativ och aria ur monologen Pygmalion. Tryckta stämmor för sopran och piano.
Stockholm: C.V. Schele, u.å. Musikaliska sällskapets notsamling, Malmö stadsarkiv.

Skolmästaren och hans disciplar: "A, b, c, d, ect.". Sång, 1 röst med piano. I: Samling
handskrivna sånger, s. 1. MTB, Stockholm.

Skolmästaren och hans disciplar: "Kära gässar låten se...". En komisk trestämmig sång.
Imitation efter L. Von Calls: Der Schulmeister. För användandet på teatern harmoniskt
omarb. och tillökt med ritorneller af H.J. Tengvall. Accompanjemanget arrangerat för
pianoforte eller en flöjt och guitarre. Stockholm: C. Müller. MTB, Stockholm.

Hymn [?] komponerad för högtidligheten i Malmö den 17 december 1822 för sopran, alt,
bas och piano. Tengvallska notsamlingen, Malmö stadsarkiv.

Manskör/manskvartett

"Uti vårt stånd ger ingen ro", 3-stämmig manskör. Tengvallska notsamlingen, Malmö
stadsarkiv.

Militärorkester/ensemble

(Samtliga i Tengvallska notsamlingen, Malmö stadsarkiv)

Jagtsång: Bröder! Hörden I signalen?

Den tappre Landsoldat.

Dansk Folkesang "Med mandig Stolthed i mit Bryst". Instrumenterad åt Kongl. Smål.
Grenadièr. Bataljonsmusik av H.J. Tengvall.

Sång för Kongl. Sk. Inf. Regementet, "För Konung och Fäderneland...", ord av Lindeblad.

Folksång (No. 17).

Kung Carl den unga hjelte.

Soldatsång (2 stycken).

Sorgmusik.

Marscher (ett tjugotal bland dessa Marsch [No 20] – Kongl. S. Sk. Inf. Regementets
marsch. 24 maj 1845. Tillägnad översten E.A. Peyron.).

Dansmusik (Clara Polka, Majestångspolska, Scandinave Polka, Venetiansk Tambur Polka, Vår Polka, Poloneis, Rysk Wals, Ål Valsen, 3 redoble/reduplo).

Reveille ("Ur Walchs Verk"), arrangerad av H. J. Tengvall.

Tappto och Österikisk Tappto.

Bibliografi

Andersson, Greger: "Stadsmusikanter i Skåneland under 1600- och 1700-talet. 1–2", *Ale: historisk tidskrift för Skåneland*, nr 4 1990, s. 1–12, och nr 1 1991, s. 18–32.

---: "Städerna som musikmiljöer: Privilegierade musiker", i: Leif Jonsson och Anna Ivarsdotter-Johnson (red.) *Musiken i Sverige*, vol. 2, *Frihetstid och gustaviansk tid 1720–1810*, Stockholm: Fischer & Co., 1993, s. 143 f.f.

Alander, Bo: "Stadsmusiken i Malmö under 1600- och 1700-talen", i: *Malmö Fornminnesförenings Årsskrift 1942*, Malmö, 1942.

Cronhamn, Johan Peter: *Kongl. Musikaliska akademien åren 1771–1871: Historiska anteckningar*, Stockholm: Seelig, 1871.

Edlund, Barbro: "Musikvänner i Malmö vid sekelskiftet 1800", i: *Elbogen. Malmö Fornminnesförenings årsskrift*, årg. 63, Malmö, 1995.

Ljungberg, Leif: "Musikaliska sällskapet i Malmö", i *Malmö Fornminnesförening. Årsskrift 1965*.

Norlind, Tobias: "Tengvall, Hans Jakob", i: *Allmänt Musiklexikon*, vol. 2, Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1916, s. 954.

Nyström, Pia, Kyhlberg-Boström, Anna, Elmquist, Anne-Marie, *Kungl. Musikaliska akademien: matrikel 1771–1995*, Stockholm: Kungl. Musikaliska akademien, 1996.

Post & Inrikes Tidningar: nr 112 (dödsnotis, H.J. Tengvall) och nr 298 (parentation hållen över Tengvall vid Kungl. Musikaliska akademiens årshögtid 1863), Stockholm, 1863.

Tengvall, Gustaf: *Försök till slägtregister öfver slägten Tengvall och derifrån härstammande slægter*, Härnösand, 1894.

Åstrand, Hans: "Skånsk orkesterhistoria", i: *Musik i Skåne. Sydsvenska Dagbladets Årsbok 1971*, Malmö, 1971.

Källor

Stadsarkivet, Malmö

Musikaliska Sällskapet i Malmö arkiv.

Tengvallska notsamlingen, Malmö Stadsarkiv.

Kungliga biblioteket, Stockholm

<https://musikkatalogen.kb.se/alfa/33842/>

<https://musikkatalogen.kb.se/alfa/33843/>

Musik- och teaterbiblioteket, Stockholm

Katalog för noter till 1985